

Zaaknummer : 00603017
Ons Kenmerk : 00603017-00008005
Datum : 02-09-2021

Postadres
Postbus 14060
2501 GB Den Haag
(070) 21 899 02
vergunningen@odh.nl
www.odh.nl

Beschikking

Wet natuurbescherming - Soortenbescherming

Onderwerp

Op 29 december 2020 hebben wij een aanvraag om ontheffing geregistreerd als bedoeld in artikel 3.8 eerste lid, van de Wet natuurbescherming. De aanvraag heeft betrekking op het uitvoeren van renovatiewerkzaamheden aan de Elisabeth Brugsmaweg 1 te Den Haag en is aangevraagd namens Van Assen en Stoorvogel VVE en Vastgoedmanagement. De aanvraag betreft het opzettelijk verstoren van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis alsmede het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Ontheffing wordt gevraagd van het overtreden van de verbodsbepalingen zoals genoemd in:

- artikel 3.5, tweede lid, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het opzettelijk verstoren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*);
- artikel 3.5, vierde lid, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*).

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode 1 januari 2021 tot en met 31 mei 2023.

Besluit

Wij besluiten:

- I. de aangevraagde ontheffing te verlenen aan Van Assen en Stoorvogel VVE en Vastgoedmanagement;
- II. de voorschriften 1 tot en met 14 te verbinden aan deze ontheffing;
- III. de aanvraag en de aanvullende documenten van 15 juli 2021 onderdeel te laten zijn van deze ontheffing;
- IV. dat deze ontheffing geldig is vanaf bekendmaking van dit besluit tot en met 31 mei 2024.

Ondertekening

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
voor dezen,

ing. L. Hopman
Hoofd Toetsing & Vergunningverlening Milieu
van de Omgevingsdienst Haaglanden

Rechtsmiddelen

Voor de mogelijkheid rechtsmiddelen aan te wenden tegen deze beschikking wijzen wij op de desbetreffende tekst in het begeleidende schrijven.

VOORSCHRIFTEN

Algemene voorschriften

- 1 De ontheffinghouder dient:
 - a de start van de werkzaamheden schriftelijk te melden;
 - b het ecologisch werkprotocol op te sturen bij de startmelding van de werkzaamheden;
 - c eventuele wijzigingen gedurende de uitvoering uiterlijk één week van tevoren schriftelijk te melden;
 - d de beëindiging van de werkzaamheden uiterlijk één week van tevoren te melden.

Voorgaande meldingen dienen gericht te worden aan de Unit Groen Bodem en Opsporing van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, Postbus 550, 3300 AN te Dordrecht, telefoonnummer 078-7708585, e-mail: meldingwnb@ozhz.nl onder vermelding van flora en fauna.
- 2 De ontheffinghouder is ervoor verantwoordelijk dat zijn personeel of derden welke betrokken zijn bij de uitvoering van het project, op de hoogte zijn van de voorschriften in deze ontheffing en de maatregelen in het 'Activiteitenplan Elisabeth Brugsmaweg te Den Haag' van 17 december 2021 en de aanvullende informatie van 15 juli 2021. Hiervoor dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld en op de locatie aanwezig te zijn. In het ecologisch werkprotocol dient in ieder geval het volgende te worden opgenomen:
 - a de voorwaarden zoals opgenomen in deze ontheffing;
 - b aanduiding van de locatie van het plangebied;
 - c de uit te voeren werkzaamheden;
 - d de periode waarin de werkzaamheden uitgevoerd worden;
 - e de mitigerende en compenserende maatregelen;
 - f de momenten waarop ecologische begeleiding ingeschakeld wordt;
 - g het bijhouden van een logboek van de ecologische begeleiding.
- 3 Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing, het ecologisch werkprotocol en een logboek van de ecologische begeleiding (i.c. controle, vrijgave werkzaamheden) op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren. De genoemde documenten mogen langs de elektronische weg, leesbaar worden getoond.
- 4 De details over de plaatsing, de types en het onderhoud van de voorzieningen dienen te worden gemeld via het registratieformulier verblijfsvoorzieningen op <https://eloket.odh.nl/verblijfsvoorzieningen>. Deze meldingen dienen te worden gedaan:
 - a voor tijdelijke voorzieningen: uiterlijk twee weken na het verzenden van deze ontheffing;
 - b voor permanente voorzieningen: uiterlijk één week voor het plaatsen van de permanente voorzieningen.
- 5 De werkzaamheden dienen ecologisch begeleid te worden door een deskundige¹ op het gebied van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis.

¹ Onder een deskundige wordt verstaan:

- Hij/zij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
- Hij/zij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de flora en fauna, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
- Hij/zij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
- Hij/zij is als ecooloog of adviseur/specialist ecologie werkzaam voor een (semi)overheidsinstantie zoals het Ministerie van Economische Zaken, het Ministerie van Defensie, Rijkswaterstaat, het Rijksvastgoedbedrijf, provincies, waterschappen, hoogheemraadschappen, gemeenten, omgevingsdiensten en drinkwaterbedrijven
- Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;
- Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming van desbetreffende beschermde soorten.

- 6 De ontheffinghouder dient, met in achtneming van de voorschriften in deze ontheffing, de maatregelen uit te voeren zoals beschreven in hoofdstuk 5 van het rapport 'Activiteitenplan Elisabeth Brugsmaweg te Den Haag' van 17 december 2020 en de aanvullende stukken van 15 juli 2021.
- 7 Indien een of meerdere in voorschrift 6 bedoelde maatregelen onverhoopt niet uitvoerbaar zijn, dienen hiervoor minimaal gelijkwaardige maatregelen voor wat betreft de functionaliteit en effectiviteit te worden getroffen.
- 8 Tijdig, minimaal één maand, voordat de in voorschrift 7 bedoelde maatregelen worden uitgevoerd, dienen deze ter goedkeuring aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid te worden voorgelegd.

Specifieke voorschriften

- 9 Het ongeschikt maken van de huidige zomer- en paarverblijfplaatsen dient te worden uitgevoerd in de actieve periode van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis die loopt van 1 april tot en met 15 oktober. Het ongeschikt maken van de massawinterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis dient te worden uitgevoerd buiten de kwetsbare winterslaap- en najaarszwermperiode die loopt van 1 augustus tot 1 april. Het ongeschikt maken dient te worden uitgevoerd onder begeleiding van een ecologisch deskundige. Bij de locaties van de paarterritoria, waarvan de exacte invliegopening onbekend is, dient de in zijn geheel ongeschikt gemaakt te worden als verblijfplaats. Om vlermuizen redelijkerwijs de mogelijkheid te geven om de verblijfplaats te verlaten voordat met de werkzaamheden wordt gestart, dienen voorzieningen zoals exclusion flaps of het creëren van tocht gedurende minimaal vijf dagen te worden ingezet. De weersomstandigheden dienen op deze dagen gunstig te zijn (minimaal 8 graden en een windkracht van minder dan 5 Bft) en deze dienen door de ecooloog te worden opgenomen in een logboek. Na het ongeschikt maken, en voorafgaand aan de werkzaamheden, dient een controlebezoek te worden uitgevoerd met behulp van een batdetector om de aanwezigheid van vlermuizen in de bebouwing uit te sluiten, alvorens het plangebied wordt vrijgegeven.
- 10 Het is niet toegestaan de openingen en spleten in de bebouwing waar geen exclusion flaps worden geplaatst of tocht wordt gecreëerd dicht te maken met purschuim, glaswol, compriband of netten. Het dichtmaken van deze openingen, onder de voorwaarden dat deze in contact staan met de locaties waar exclusion flap(s) zijn geplaatst, kan uitgevoerd worden door middel van weringsborstels of rondschuim.
- 11 Het aanlichten van de gevels om ingebruikname van de verblijfplaatsen te voorkomen, mag alleen worden toegepast als aanvulling op het gebruik van exclusion flaps of het creëren van tocht. De verlichting mag pas worden aangezet als er zekerheid is verkregen dat de aanwezige vlermuizen zijn vertrokken en nog niet zijn teruggekeerd. De na-nacht, rond twee uur voor zonsopkomst, is het meest veilige moment om de verlichting aan te zetten. Dit is ter beoordeling van de begeleidend deskundig ecooloog. Deze gegevens dienen door de ecooloog te worden opgenomen in het logboek.
- 12 De permanente voorzieningen voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis dienen conform het Kennisdocument Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis (BIJ 12, 2017) geplaatst te worden. Uiterlijk drie maanden na verzenddatum van dit besluit dient een plan van aanpak met een concrete ecologische toelichting van de permanente voorzieningen voor de gewone dwergvleermuis aan OZHZ ter goedkeuring te worden overlegd. Dit plan van aanpak dient de type kasten en de exacte locaties, oriëntaties en hoogtes te vermelden.
- 13 Zowel de tijdelijke als de permanente voorzieningen moeten functioneel zijn gedurende de periode waarvoor deze worden ingezet. De voorzieningen dienen minimaal eenmaal per jaar gecontroleerd te worden op de functionaliteit en – indien nodig – dient de functionaliteit van de voorziening hersteld te worden. Bovendien moeten de tijdelijke vlermuiskasten zich te allen tijde buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden bevinden.

- 14 Het verwijderen van de tijdelijke vleermuiskasten dient te gebeuren onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de gewone dwergvleermuis (vs.5). Na inachtneming van een gewenningstijd van drie maanden (waarbij alleen de maanden april t/m oktober meetellen)waarin zowel de tijdelijke als de permanente voorzieningen aanwezig en beschikbaar zijn, mogen de tijdelijke kasten alleen verwijderd worden nadat door de deskundige is vastgesteld dat de kast is verlaten.

AANWIJZINGEN VOOR GEBRUIK

- Voor alle soorten - beschermd én onbeschermd - geldt de zorgplicht ex artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Op grond hiervan dient zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te worden voorkomen.
- Gedurende de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Wet natuurbescherming. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.
- Als de ontheffinghouder de onderhoudsverplichting wenst over te dragen aan een derde dan moet de ontheffinghouder zorgdragen voor het contractueel vastleggen hiervan.

OVERWEGINGEN

Aanleiding

Op 29 december 2020 hebben wij een aanvraag om ontheffing ontvangen als bedoeld in artikel 3.8 eerste lid, van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb). De aanvraag heeft betrekking op het uitvoeren van renovatiewerkzaamheden aan de Elisabeth Brugsmaweg 1 te Den Haag en is aangevraagd namens Van Assen en Stoorvogel VVE en Vastgoedmanagement. De aanvraag betreft het opzettelijk verstoren van de soort alsmede het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Ontheffing wordt gevraagd van het overtreden van de verbodsbepalingen zoals genoemd in:

- artikel 3.5, tweede lid, van de Wnb voor wat betreft het opzettelijk verstoren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*);
- artikel 3.5, vierde lid, van de Wnb voor wat betreft het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*).

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode 1 januari 2021 tot en met 31 mei 2023.

Bij de aanvraag behoren de volgende stukken:

- Activiteitenplan Elisabeth Brugsmaweg te Den Haag, Van der Goes en Groot Ecologisch Onderzoeks- en Adviesbureau B.V., rapport: 2020-201, 17 december 2020;
- Bijlage 1: Quickscan flora en fauna – In het kader van de Wet natuurbescherming en Verordening ruimte, Ecoresult B.V., kenmerk: ER20191016v01, 12 november 2019;
- Bijlage 2: Elisabeth Brugsmaweg 1 te Den Haag – inventarisatie vleermuizen, Van der Goes en Groot Ecologisch Onderzoeks- en Adviesbureau B.V., rapport: 2020-132, 23 oktober 2020.

Op 15 juli 2021 hebben wij de volgende aanvullende informatie ontvangen:

- Beantwoording vragen (reactie op Verzoek om aanvullende informatie d.d. 1 juli 2021), Van der Goes en Groot Ecologisch Onderzoeks- en Adviesbureau B.V., 15 juli 2021;
- Elisabeth Brugsmaweg 1 in Den Haag – Omgevingscheck alternatieve verblijfplaatsen voor dwergvleermuizen, Van der Goes en Groot Ecologisch Onderzoeks- en Adviesbureau B.V., 13 juli 2021.

Procedure

Titel 4.1 van de Algemene wet bestuursrecht en artikel 5.1 van de Wnb zijn toegepast op deze beschikking.

Doordat de aangeleverde gegevens onvolledig waren, is op 1 juli 2021 verzocht om aanvullende gegevens. Op 15 juli 2021 zijn aanvullende gegevens ontvangen.

Verlenging

Met toepassing van artikel 5.1, tweede lid, van de Wnb hebben wij op 7 januari 2021 de termijn voor de afhandeling van de aanvraag met zeven weken verlengd.

Bevoegd gezag

De handeling wordt verricht binnen de provincie Zuid-Holland. Gelet op de bepalingen in artikel 1.3 van de Wnb zijn wij bevoegd gezag voor de beoordeling van de aanvraag.

Toetsingskader en grondslag beschikking

De aanvraag is getoetst aan de artikelen 3.5 en 3.8 van de Wnb en de Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland.

De gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis zijn van nature in Nederland in het wild levende dieren van soorten genoemd in bijlage IV, onderdeel a bij de Habitatrichtlijn. De ruige dwergvleermuis is tevens opgenomen in bijlage II bij het Verdrag van Bern.

Op grond van artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wnb is het verboden:

- de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis opzettelijk te verstoren;
- voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis te beschadigen of te vernielen.

Op grond van artikel 3.8, vijfde lid, van de Wnb wordt een ontheffing slechts verleend indien:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- de ontheffing nodig is omdat één van de belangen genoemd in artikel 3.8, vijfde lid, aanhef onder b, van de Wnb aan de orde is; en
- er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Beoordeling

Van Assen en Stoorvogel VVE en Vastgoedmanagement is voornemens het appartementencomplex aan de Elisabeth Brugsmaweg 1 te Den Haag te renoveren. Hierbij wordt spouwmuurisolatie aangebracht in alle gevels. Ook wordt een liftinstallatie met liftschacht aan de bestaande gevel gerealiseerd waarbij de buitenmuur tijdelijk wordt doorbroken. Tevens worden alle appartementen voorzien van warmteterugwinning ventilatiesystemen, waarbij gaten in de buitenmuur geboord zullen worden.

De renovatiewerkzaamheden vangen aan vanaf het moment dat de ontheffing is verleend en na het ongeschikt maken van de aanwezige zomer- en paarverblijfplaatsen van vleermuizen. De locatie waar de massawinterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis zich bevindt, zal vanaf april 2022 ongeschikt gemaakt worden. Naar verwachting zullen de werkzaamheden enkele weken tot maanden in beslag nemen. In verband met mogelijke uitloop van de werkzaamheden wordt een langere ontheffingsperiode aangehouden.

Overtreding verbodsbepaling(en)

Om te bepalen of er sprake is van overtreding van de Wnb heeft in 2020 nader onderzoek plaatsgevonden naar de aanwezigheid van vleermuizen binnen het plangebied. Het onderzoek is uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol (2017). Daarmee is voldoende aannemelijk gemaakt dat de functies van het plangebied voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis in kaart zijn gebracht. Hiermee zijn wij van mening dat de onderzoeksinspanning voldoende is geweest.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is in het plangebied aangetroffen. In het plangebied zijn twee zomerverblijfplaatsen met elk één tot drie individuen, en één massawinterverblijfplaats aangetroffen. De twee zomerverblijfplaatsen bevinden zich in open stootvoegen in de westgevel van het complex. Van zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis mag er redelijkerwijs vanuit worden gegaan dat deze ook in gebruik zijn gedurende milde winters door één of enkele individuen. De massawinterverblijfplaats bevindt zich aan de noordzijde van de bebouwing in de oostgevel van de hier aanwezige hal. De gevel waar de massawinterverblijfplaats zich bevindt wordt niet geïsoleerd en is daarom enkel tijdelijk ontoegankelijk voor vleermuizen. Na de werkzaamheden komt deze verblijfplaats weer beschikbaar. Met de geplande werkzaamheden gaan de twee zomerverblijfplaatsen verloren en worden individuen

opzettelijk verstoord. Daarnaast wordt de massawinterverblijfplaats tijdelijk ongeschikt. Hiermee worden de verbodsbepalingen zoals bedoeld in artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wnb overtreden.

Ruige dwergvleermuis

De ruige dwergvleermuis is in het plangebied aangetroffen. In het plangebied zijn één zomerverblijfplaats en vier paarverblijfplaatsen aangetroffen. De zomerverblijfplaats bevindt zich in een open stootvoeg in de westgevel van het complex. Een paarverblijfplaats bevindt zich in de oostgevel van het plangebied onder de dakrand, waar de ruige dwergvleermuis invliegend is waargenomen. Van de overige drie paarverblijfplaatsen kon de exacte locatie niet worden vastgesteld omdat de vleermuizen te diep vanuit de, naar verwachting open stootvoegen, baltsend zijn gehoord. Zij zijn hierbij niet in- of uitvliegend waargenomen. Wel is vastgesteld dat twee paarverblijfplaatsen zich in de westgevel bevinden en één in de noordgevel. Van zomer- en paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis mag er redelijkerwijs vanuit worden gegaan dat deze ook in gebruik zijn gedurende milde winters door één of enkele individuen. Met de geplande werkzaamheden gaan deze verblijfplaatsen verloren en worden individuen opzettelijk verstoord. Hiermee worden de verbodsbepalingen zoals bedoeld in artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wnb overtreden.

Voorgestelde maatregelen

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis tot een minimum te beperken, worden maatregelen voorgesteld zoals beschreven in het 'Activiteitenplan Elisabeth Brugsmaweg te Den Haag' van 17 december 2020 en de aanvullende informatie die is verkregen op 15 juli 2021. Deze maatregelen zien onder andere op het ongeschikt maken van de bebouwing in de minst kwetsbare periode van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis en het treffen van compenserende en mitigerende maatregelen. De werkzaamheden worden uitgevoerd onder begeleiding van een ecooloog met kennis van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis.

Staat van instandhouding

Als gevolg van de renovatiewerkzaamheden gaan twee zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en één zomerverblijfplaats en vier paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis verloren. De massawinterverblijfplaats gaat niet permanent verloren, maar wordt wel tijdelijk ontoegankelijk gemaakt buiten de kwetsbare winterslaap- en najaarszwermperiode.

Tijdelijke compensatie

In juli 2020 zijn ter compensatie van de zomer- en paarverblijfplaatsen 24 tijdelijke vleermuiskasten van het type Chambord opgehangen aan geschikte bomen langs de west-, zuid- en oostzijde van het appartementencomplex. Daarnaast is middels een omgevingscheck aangetoond dat in de directe omgeving van het plangebied eveneens voldoende natuurlijke alternatieven aanwezig zijn. Er zijn meerdere appartementencomplexen en flatgebouwen aanwezig die gelijk zijn aan bouwjaar en bouwstijl als de bebouwing in het plangebied. Deze complexen en flatgebouwen beschikken over geschikte kieren en spleten waar de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis gebruik van kunnen maken als alternatieve uitwijkmogelijkheid als zomer- of paarverblijfplaats. De kieren en gaten bestaan onder andere uit spouwmuren met open stootvoegen, ruimtes achter dakranden en onder dakpannen. Door middel van het plaatsen van de 24 tijdelijke kasten en de voldoende natuurlijke alternatieve uitwijkmogelijkheden in de directe omgeving van het plangebied, worden er gedurende de werkzaamheden voldoende uitwijkmogelijkheden aangeboden voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis.

Met betrekking tot massawinterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis is het niet mogelijk om tijdelijke compensatie aan te bieden. Door te werken buiten de kwetsbare winterslaap- en najaarszwermperiode en het feit dat de gevel waar de massawinterverblijfplaats zich bevindt en aangrenzende gevel niet geïsoleerd worden, zijn deze gevels na de werkzaamheden weer volledig en in oorspronkelijke staat beschikbaar om te dienen als massawinterverblijfplaats.

Permanente compensatie

In de permanente situatie worden ter compensatie van de zomer- en paarverblijfplaatsen 32 permanente vleermuiskasten gerealiseerd in de gevels van het gebouw. Het exacte type kast, evenals de details omtrent exacte locaties, hoogtes en oriëntaties is nog niet bekend. De permanente vleermuiskasten dienen te worden geplaatst conform de eisen zoals gesteld in het Kennisdocument Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis (BIJ12, 2017). Uiterlijk drie maanden na vaststelling van dit besluit dient een Plan van Aanpak ter goedkeuring aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid te worden voorgelegd. Hierin dienen de exacte details omtrent de plaatsing van de kasten te worden benoemd. Dit hebben wij opgenomen in de voorschriften. De gevel waar de massawinterverblijfplaats zich bevindt en de aangrenzende gevel zijn tevens na uitvoering van de werkzaamheden weer in oorspronkelijke staat beschikbaar. Hiermee worden er tevens na de werkzaamheden voldoende uitwijkmogelijkheden aangeboden voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis.

Ongeschikt maken

In de actieve periode van 1 april tot en met 15 oktober worden de zomer- en paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis ongeschikt gemaakt om te voorkomen dat er vleermuizen aanwezig zijn ten tijde van de uitvoering van de werkzaamheden. Het ongeschikt maken van de massawinterverblijfplaats dient uitgevoerd te worden buiten de kwetsbare winterslaap- en najaarszwermperiode welke duurt van 1 augustus tot 1 april. Het ongeschikt maken wordt uitgevoerd door het plaatsen van exclusion flaps, het creëren van tocht en eventueel het aanlichten van gevels. Daar waar de exacte invliegopening van een verblijfplaats niet bekend is, dienen alle mogelijke invliegopeningen van de desbetreffende gevels waar een paarterritorium is vastgesteld ongeschikt gemaakt te worden. Het is niet toegestaan de openingen en spleten in de bebouwing waar geen exclusion flap wordt geplaatst of tocht wordt gecreëerd dicht te maken met purschuim, glaswol, compriband of netten. Het dichtmaken van deze locaties, onder de voorwaarden dat deze in contact staan met de locaties waar exclusion flap(s) zijn geplaatst, kan gedaan worden door het gebruik van weringsborstels of rondschuim.

Het eventueel aanlichten van verblijfplaatsen ten behoeve van het ongeschikt maken mag enkel als extra maatregel worden ingezet, ter aanvulling op het gebruik van exclusion flaps of het creëren van tocht. Deze verlichting kan pas worden aangezet als er zekerheid is dat de aanwezige vleermuizen de verblijfplaats hebben verlaten en nog niet zijn teruggekeerd. Circa twee uur voor zonsopkomst is het meest veilige moment om de verlichting aan te zetten. Vleermuizen zullen onder minder gunstige weersomstandigheden en in het najaar eerder naar hun verblijfplaats terugkeren. Hier dient rekening mee gehouden te worden en de ecologisch deskundige dient het meest geschikte moment te bepalen om de verlichting aan te zetten. Dit hebben wij opgenomen in de voorschriften.

Door het treffen van de genoemde maatregelen wordt voorkomen dat er dieren kunnen worden verwond of gedood. De genoemde maatregelen worden getroffen conform de richtlijnen uit het Kennisdocument Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis (BIJ12, 2017).

De gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis komen verspreid voor in de directe omgeving van het plangebied en op grotere schaal binnen Den Haag. Door de voorgenomen maatregelen en de beperkte omvang van het effect doordat de massawinterverblijfplaats slechts tijdelijk ontoegankelijk is, is het aannemelijk dat de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis in de directe omgeving aanwezig blijven.

Op grond van het vorenstaande zijn wij van mening dat de maatregelen, met inachtneming van de voorschriften, voldoende zijn om negatieve effecten te voorkomen dan wel tot een minimum te beperken en dat de renovatiewerkzaamheden niet leiden tot verslechtering van de instandhouding van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis.

Ecologisch werkprotocol

De start van de werkzaamheden dient gemeld te worden bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. De werkzaamheden en de wijze waarop maatregelen worden uitgevoerd dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit protocol dient bij het melden van de start van de werkzaamheden meegestuurd te worden. Voorts dient het ecologisch werkprotocol op de locatie aanwezig te zijn. Hierdoor weten ook de uitvoerders op welke wijze de werkzaamheden zorgvuldig moeten worden uitgevoerd. Wij hebben dit in de voorschriften 1, 2 en 3 vastgelegd.

Belangenonderbouwing

De ontheffing is aangevraagd op grond van het belang van 'de volksgezondheid of de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten'.

In het Energieakkoord is afgesproken dat de gebouwde omgeving in Nederland in 2050 energieneutraal is. Dat betekent dat er 4,5 miljoen huur- en koopwoningen, laagbouw en hoogbouw, rijtjeswoningen en vrijstaande huizen, energieneutraal gemaakt moeten worden. Het gaat om naoorlogse bebouwing uit de jaren 1950-1980. Alleen door vergaande verduurzaming van de bestaande woningvoorraad kan dit doel worden bereikt. Daarnaast heeft Nederland ingestemd met het Klimaatakkoord van Parijs dat als centraal doel heeft het reduceren van CO₂-uitstoot.

De woningen waar de aanvraag op ziet zijn gebouwd in 1957. De voorgenomen renovatie zorgt voor een betere isolatie van de woningen in de appartementencomplexen. De huidige staat van de appartementen is slecht. Er is sprake van vocht-, tocht- en koudeproblemen. Slecht geïsoleerde appartementen zorgen voor een groot aandeel in de CO₂-uitstoot, doordat meer gestookt moet worden om een warm binnenklimaat te behouden. Het huidige energielabel van de locatie ligt gemiddeld op label G. Na renovatie zullen de appartementen een energielabel van C - E krijgen. Een verdere verhoging van het label is bouwtechnisch niet mogelijk om te behalen bij het pand uit 1957. Hiermee draagt de voorgenomen renovatie bij aan de doelstellingen uit het Energie- en klimaatakkoord.

Het terugdringen van de CO₂-uitstoot is essentieel voor het beperken van klimaatverandering en dient daarmee een groot maatschappelijk belang, onder meer op het vlak van veiligheid, natuurbescherming, welzijn en welvaart. Het verminderen van fossiele emissies leidt bovendien tot een verbeterde luchtkwaliteit en heeft daarmee een positief effect op de volksgezondheid.

Gelet op het voorgaande zijn wij van oordeel dat het belang 'volksgezondheid of de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten' voldoende is onderbouwd om de negatieve effecten op de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis, welke als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, te rechtvaardigen.

Geen andere bevredigende oplossing

Het project is locatiegebonden vanwege de lage isolatiewaarde van de appartementen. Middels renovatiewerkzaamheden dient een hoger energielabel behaald te worden. Dit kan alleen bewerkstelligd worden door isolatie van de spouwmuren en het uitvoeren van overige renovatiewerkzaamheden. Bij uitvoering van alternatieve methoden, zoals het isoleren van binnenuit, worden de beoogde energiedoelen niet behaald. Daarnaast leidt het renoveren van binnenuit tot overlast van de bewoners en gaat woonoppervlakte verloren. Bovendien gaan de aangetroffen verblijfplaatsen met deze werkwijze ook verloren, vanwege gewijzigde klimatologische omstandigheden en vochtophoping door condensatie in de spouwruimte. De volledige sloop en nieuwbouw van de bebouwing is ook geen gewenst alternatief omdat dit tot grotere gevolgen leidt voor zowel de bewoners als de aangetroffen verblijfplaatsen. Daarnaast worden alle maatregelen getroffen om het effect zoveel

mogelijk te verminderen. Zo worden er alternatieven gecreëerd en wordt rekening gehouden met de kwetsbare periode van de soorten. Gelet op de noodzaak en wijze van uitvoering zijn wij van mening dat er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is. Door de gekozen wijze en periode van uitvoering, wordt schade aan de gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis zoveel mogelijk voorkomen.

Samenhangende besluiten

Er kunnen nog andere bepalingen van kracht zijn, op grond waarvan vergunningen, toestemmingen, ontheffingen of meldingen benodigd zijn om de gevraagde activiteit te kunnen uitvoeren. Die mogelijkheid geldt bijvoorbeeld voor de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. Hiervoor is de gemeente Den Haag bevoegd gezag.

Conclusie

Op grond van het vorenstaande kan de gevraagde ontheffing op grond van artikel 3.8, eerste lid, van de Wnb worden verleend.